

piramido z razsvitljenim napisom, na enem se je bralo: „Gott segne das Kaiserpaar“ (Blagoslovi Bog Cesarja in Cesarico), na drugem pa „Für Gott, Kaiser und Vaterland (Za Boga, Cesarja in Domovino); nad napisom je lesketal križarski križ. Lepo okinčana je bila tudi Pesjakova hiša in hiša gosp. grofa Auersperga. — Prestopivši most na Bregu je, kakor smo že rekli, noč v dan premijal redut; na Št. Jakobški cerkvi nad vratmi je žaril sv. križ z nadpisom „In hoc signo vinces“ (V tem znamenju bodeš zmagal), pod njim pa je bila razsvitljena podoba palmovih vejic in meča, ležejočih na blazini. Zunaj mesta na hribčku se je sponašala gosp. Samasa-tova hiša prav lepo. Po celem starem tergu kakor povsod je bila versta za versto lične osvečave; kdo jih more vse imenovati! Gosp. Gust. Heimanova hiša je bila okinčana z ličnim razsvitljencom, ki je zadeval povzdigo kupčijstva; gosp. apotekar Pretner je razsvetil svoje staniše prav lepo, in ko sta se cesar in cesarica po mestu peljala, je v tistem trenutku, ko sta prišla memo čevljarskega mosta, celo okolico razsvetil z rudečim bengalskim ognjem; v Katauerjevi hiši v dr. Tomanovem stanovanju smo vidili v razsvitljeni podobi liro in meč in pod njima slovenski napis „Liro za mir, meč za prepir“. Na velikem tergu so bile v versti vseh krasno okinčanih hiš še nekatere posebno izverstne, kakor gosp. Češkova, Galetova, Jož. Pleiweisova in Krišperjeva; med razsvitljenci pa je na tem mestu naj bolj oči na-se obračal napis na gosp. Sovanovi hiši iz preslavne Koseskove pesmi: „Hrast se omaja in hrib — Zvestoba Slovincov ne gane“. Škofija je bila s 3000 lampicami razsvitljena; na hiši gosp. kanonika Poklukarja je bil viditi lepo razsvitljen latinsk napis, kterege zapopadek je bil, da plamteče naše serca še prekosé plam gorečih zveč, in v katerem se je brala letnica. Tudi semenišče se je odlikovalo s krasno razsvitljenim kronogramom „Optimo principi ecclesia fidens“ (Najboljemu vladarju zaupna cerkev). Poslopje c. k. okrajnega finančnega vodstva je lesketal v izverstni napravi; šole so bile obilo razsvitljene in nad vratmi je bila razsvitljena podoba cesarjeve rodovine; podobno to je poslal ljublj. magistratu rojak naš, Franc Globočnik iz Teržiča doma, sedaj akademični malar v Rabu na Ogorskem, želeč se saj v duhu udeležiti slovesnost domačih. Vojaško stražišče je bilo vse v rudečem ognji; posebno pa je gosp. Marova hiša podnevi in ponoči vabila vse oči na-se; takrat ko sta se Cesar in Cesarica po mestu peljala, je gosp. Mar s svojimi učenci napravil tako mikavno gledišče, da je vse sem derlo vidit, kaj bo, — in res krasno je bila po učencih predstavljena tista slavnoznana podoba umetnika Kupelwieser-ja, kjer mogočni Avstrii se različni narodi cesarstva poklanjajo. Ko sta se Cesar in Cesarica memo peljala, je razlil rudeč ogenj čarobno svetlobo čez celo podobo, in kerdelo okoli nje razpostavljenih učencov je pélo „Cesarsko pesem“. Osnoval vse to mu je žl. Goldenstein. Prav okusno je bilo razsvitljeno na tem tergu tudi stanovališče gospoda Gutmana. — Ko smo šli po Poljanah doli, smo povsod vidili, da Poljanci niso hotli zaostati za drugimi, in tudi zadnji konec Poljan je bil to noč svetel kot podnevi; kmetska družba je namreč svojo šolo in vert lepo ozaljšala; nad vratmi je vihralo 5 mogočnih bander; poleg vrat ste stale dve visoke piramidi z zelenim smerečjem in cvetlicami okinčane, na katerih je migljalo vse polno lučic; celo sprednje lice šolskega poslopja je bilo ovenčano in vse okna so bile obilo obilo razsvitljene. Sladkornica je bila odspred primerno razsvitljena; še bolj pa je obhajala sijajnost današnje s tem, da je ubogim podarila 500 gold. — Ko smo šli po Št. Peterskem predmestju nazaj, smo vidili vse v prazničnem lišpu. Kakor vselej so tudi tabart čast. Frančiškani se posebno skazali; pred velikimi cerkvenimi vratmi je v krasnem portalu in obdana od dveh piramid in visokih smerek stala veličanska podoba prečistega spočetja Device Marije z razsvitljenim opisom „Tota pulchra est“

(Vsa je lepa); verh cerkve je — res tako rekoč nad celim mestom — lesketal v rudečem ognji veličansk križ, kterege so nek deleč na Gorenskem vidili; dalje je bil samostan frančiškanski lično okinčan, ter se sponašal s tremi razsvitljenimi kronogrami. — Ko smo se okrenili čez Francov most v špitalske ulice je človek ostermel viditi tu bogate lepote podnevi in obilno osvečavo ponoči. Podajmo se sedaj še enkrat v drevesne ulice (Sternallee), ki so res bile središče naj večjih lepot, od katerih smo že govorili. Lično okinčana dr. Ovijačeva hiša se je odlikovala posebno s krasnim, razsvitljenim napisom, ki se je bral na zalu opravljenih oknih dvornega svetovavca gosp. grofa Hohenwart-a; pod kerdelom genij se je bralo: „Krain ist nicht an Schätzen, Doch an Fürstentreue reich, Schmückt sich darum nach Kräften, Betend tief in warmer Brust“. (Krajna nima velikih bogatij, pa toliko več zvestobe do svojega Vladarja; lišpa se tedaj kakor zamore, pa moli za-nj gorečo molitev). Tudi veličansko kazinino poslopje je bilo v čuda lepi opravi. Pa tudi Gradiša ne smemo pozabiti, kjer je bilo marsikaj lepega viditi.

Prehodili smo tako vse kraje mesta in predmestij in imenovali naprave, katerih med sto in sto lepotijami, ki so kakor pohlevne vijolice stale v versti ponosnih rož, so se oči popotnika posebno prijemale. Končaje pa ta popis omenimo le še to, da damo hvalo, komur hvala gré, da osnovo in obris tistih naprav, ki jih je mestna županija izpeljala po svojem odboru (v katerem so bili mestni stavbini inšpektor g. Polak, malarja žl. g. Goldenstein in Kühnel in pa tergovca g. Karinger in g. Seger), je izdelal naš dobro znani umetnik gosp. Kurz žl. Goldenstein, in da lične plastične podobe Emone, Krajne, Ljubljane, Postave, Pravice in Modrosti je naredil ljublj. podobar gosp. Franc Zajic, iz Oslic doma.

(Konec sledi.)

Prevzetev gospodarstva.

Posestvo in gospodarstvo se zadobi: če se podedova ali poerba; 2. če se kupi, 3. če se oddá, postavimo: oče sinu, in 4. če se v najem vzame.

Pri vsaki taki najemšini naj se premisli: a) kakošno posestvo da se prevzame; to je, v kakošnem stanu, s kakošnimi lastnostmi; b) kakošne pogodbe so postavljene, če jih bo moč izpolnovati, postavimo, jerbe, dolgove plačati; c) kakošen dobiček da kaže pri taki prevzetvi, in če je posestvo kupljeno, kolikšne obresti da se je od kupa gotovo nadjati.

Bomo potlej po cenitvi in presodkih prihodkov pri nepremakljivih posestvih vidili, koliko pravega dobička da je, na kar je že pri prevzetvi takega gospodarstva gledati, in vse take reči prevdariti, da kanjeni in nesrečni ne bomo. Pa tudi pri najemih posestev (Güterpachtungen) se je po teh vodilih ravnati, da vémo, če kaj v najem vzamemo, ali kaj, za koliko in komu damo.

Oskerbovanje premakljivega premoženja, dnarjev itd.:

Dnarji gredó ali v posojilo, ali pa v beratijo, kar ostane od sprotnih stroškov.

Če dnar na pósodo jemljemo, premislimo prej, če nam je tako posojilo res potrebno, ali koristno, ali če nam iz tega resničen dobiček kaže, in nikar ne pozabimo, da se bo posojeni dnar s pogojenimi obrestmi plačati ali verniti mogel. Ako bi tak dnar brez dobička minil, bi utegnile take posojila nas v nič spraviti, namesto premožniše narediti. Ravno tako tudi glejmo, če imamo mi svoje, ali kake nam zaupane dnarje posoditi, komu jih bomo posodili, da namreč nobenemu slabemu gospodarju ne; nobenemu, kateri neumne, nekazne ali nevarne beratije ali kupčije počenja. nobenemu, kateri novo, lepše poslopje s posojilnimi dnarji staviti misli, poslopje, ki mu nič neslo ne bo, in ko je staro še dobro: ampak umnim in pridnim ljudém in pravičnim, ki vedó posojeni dnar prav obrniti in si z njim svoj stan po-

boljšati, takim naj se s posojilom pomaga, in naj se posojeni dnar terdno naloži, da po kakošni spremembi zgube in škode ne bo. Kdor pa na posodo jemlje in verniti ne misli, ali že lahko spozná, da mogoč ne bo: tak je tat in goljuf, ki se ga je treba varovati. Neumne posojila, kakoršne se včasih na kmetih godé, niso nobena dobrota, mar studenec so krivice, prave, hudega sovražtva, zgube nezaupljivosti med ljudmi. Poslom in nerazumnim ljudem, dnarce, ki so si jih pristradali, izpulijo včasih nezvestni hudobci, da jih porabijo in ne vernejo: to je vnebovpijoč greh, ki zasluži ostre kazni. Nepremišljeni ljudje radi dolgove delajo, dnarce zapravijo in dostikrat sebe, svoje in druge v strašno ubožstvo pokopljejo, se ob čast in veljavnost in ob vse veselje na svetu pripravijo, in pri tem upniku neusmiljenosti dolžé, ki so zgolj sami svoje nesreče si krivi. Nekteri, posebno na kmetih, dnarje na obresti za blago posejajo, za vino (namoštники) za travnike itd., od katerih včasih ravno toliko prihodki na leto znesó, kolikor posojilo, da pride obrest sto od sto, ali pa še več: taki posojevalci so enaki pajkom, ki muhe lové, da jih izpijó, in sam meh pusté. Kteri ima kaj pameti, se tacih varuje, če se tudi Bog vé, kako hvallijo. Piščalika lepo poje, ko ptičar ptičke na limance lovi.

Pa menda v vsakem kraji je kak tiger, ki ljudi ujeda, ki ga še celó hodijo prosit. — Ravno taka je tudi pri beratiji: vednosti in uma je treba. Pa od teh reči razširno govoriti ne gré semkaj. „Um. km.“

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje.)

Mesto Pešt je lepše in bolj v redu zidano kot Buda. V prijaznem obliči mirne Donave se ogledujejo imenitne pohištva, in unkraj njih se razprostira mesto deleč tje po ravnem. Uzrok tega ni le večja premožnost ondašnjih prebivavcev, kupcev in umetnikov, temuč tudi povodne nesreče. Hiše so še pred zadnjo veliko povodnjo bile semtertje silo slabe. Povodinj jih je leta 1838 razmočila, da so se razvalile in se zgrudile na kup. Zasula je takrat marsiktera hiša tesne ulice ter je poravnala velike jame in neočejene groblje. Odslej so se pa naredile lepe pohištva, in posebno imenitnost si je pridobila čedna versta prek Donave doli po širokem bregu. Tukaj je lahko imeti lepe pohištva, ker vsak prostor nese svoj gotov dnar; posebno pa ptujci tukaj stanovanj iščejo, da bi kaj ložej več vidili od vedno živahnega življenja po Donavi in od lepe okolice unkraj Donave. Od tamkej se vidi celi breg naše strani in mesto, ki se z brega spod in zgor hribčika okoli ovija, vidita se pa tudi dva hribska grebena; eden na zgornji strani, drugi na spodnji, ki stojita pri Donavi kakor da bi Budi za stražo bila. Ni tedaj čuda, da so ravno tukaj izrastle naj lepše hiše v obliči mogočne Donave. Saj ni nikjer več življenja, nikjer kratkočasnejše; tukaj se vidi mogočni most, tukaj terdnjava Budi in lepi vinogradi zasajeni po omenjenih hribčikih vabijo ptujca na dobre vinca, da je židane volje; pod Budo nad Donavo na hribskem slemenu pa molčé derži terdnjava „Blocksberg“ perst nad ljudmi, češ, če ti vince presladko preveč žilice napne, se ti bo pa pušalo! — Na svetu pač ni nikjer nič sladkega, nikjer nič veselega in prijetnega, da bi ne bilo tudi kaj grenkega, žalostnega in neprijetnega vmes, kakor hitro človek poskusi svojo prosto voljo povzdigniti čez mero tistega djanja, ki ga družtvo od njega tirja. Ali pa ni v našem življenji sploh povsod tako? Ali pozná veselje tisti, kdor žalosti občutil ni? Kar zadevlja občutke našega serca, vse to nas vodi po sladkih in grenkih potih veselja in žalosti, — le barke, ki brez občutka vihrajo po Donavi sem ter tje so zmiraj veselega obraza, vedno imajo veliko ljudi, vedno veliko novega blaga in živo barvane bandera svojega naroda ali pa svoje družbe.

Tamkaj pred mostom stojita pod bregom dva turna s svojima banderoma in kliceta k sebi ptuje ladije, te jih ubogajo, se zbirajo ondi, vse živi in se giblje, vse je veselo, — in če se tam spet poprašamo, kaj da dela veselje, bomo spet dobili odgovor, da ladije ne, ampak človek. Ladije, ki bi jih človek ne gonil po vodi z močjo vodnih soparjev, bi kmali za navajene oči ne bile nič družega kot prazna igrača. Tukaj pa ni nič na miru, blago se meni z blagom, sreča z nesrečo in ljudi je, da vse gomazi, ker se tukaj na koncu mosta pretaka življenje iz unega mesta v tega in tudi nazaj.

Vernimo se nazaj na naš griček v terdnjavo; poglejmo z višave na okoli, da nam ostane v spominu pravi obraz tega kraja. Tje proti jutru unkraj Donave noter za Peštom se razširja na vse kraje široka ravná. K sreči pa leta raynina, kar se je vidi, ni tako neznano pusta kakor so sicer ogerske pustinje. Tako se imenujejo tukaj puste ravnine. — Slišim pa še stare posestnike, da dobro polnijo, ko je še veter pihal po goli sipi, po pešičnatih njivah in travnikih. Ko je postal kak vetroven vihar, je vzdignil sipe in pesek, pa ga je nanesel celó noter v mesto, kakor da bi bil sneg zamedel. Če je ravno na novo setev zadel, je dostikrat vso po polji razpihal! Od nekaj časa sem so se pa ljudje poprijeli umnega kmetijstva. Zasadili so drevje, posebno so veči posestniki dajali dobre izgledé. Mesto ima zdaj na severni strani majhen gojzdič „mestni gaj“ imenovan, proti jutru se vidijo semtertje po polji zasajeni gojzdiči in drugo večidel ob mejah v verstah zasajeno drevje. Odkar drevje tam raste, je tudi ruša terdneja; popred se pa ni mogla dobro prijeti, ker je imela sapa preveč moči do nje, zdaj pa jo drevje varuje. Koliko prijaznejše je tam, kjer je zelenje, kjer so drevesa in lesovi, kot pa po golih ravninah! Tam po žalostnih pustah, kjer dostikrat ni viditi družega kot od solnca osmojena trava, tam kjer se povsod noga vdira globoko v sipo, kjer ni na celi ravnini nobene visoke stvari, tam iše zapušeno oko svojih stvari in drevesa ali grička, da bi se tam na njem spočilo; — pa se pusta ravná odpira od neba do neba in solnce žuga požgati, kar še stoji. Nesrečnega se misli človek, ko pride iz hribčikastih in dolinčnatih krajev v take pušave, ki nimajo ne zelenega drevesa, ne grička, ne čiste vode. — Skoraj bi se ne vedil kam djati, — široko je vse, pa mu je vendar le tesno pri sercu; čuti, kot da bi ga kaj dušilo, pa sam ne vé kaj. Tesno mu je in glava je prazna kakor pusta okrajna. Kjer ni pravega natornega življenja, se duh ne more razvijati na vse kraje; in če pride iz prijetnih krajev v take pušave, mu manjka stvari, ki jih je vajen; misli se praznega, občutke ima, kakor da bi ga natora zapušala; ali se mu bo kdo čudil, ako si želí in želí nazaj med hribe!

Ob Donavi jemlje polje jutrove strani konec. Na večerni strani Donave se pa vzdigujejo hribčiki iz dolinic, ki so ostale nizke kot je nizko veliko polje. Dolina krog našega grička, krog terdnjave, ni kaj prida višje kot je ravná unkraj Donave. Kakor da bi bil gledal otok iz morja, stoji naš griček na bregu Donave, od vseh krajev obdan od spodnjega mesta, ki se po dolini krog njega vleče. Mesto, kar ga je pod gričkom, je pa tako nizko doli in tako blizo njega, da ga ni viditi iz terdnjave, če ne stopiš prav tikoma k ozidju; od dalj se pa vidi le nekaj Donave in lepa versta zalih pohištév v Peštu. Na večerne kraje se pa vlečejo hribčiki od zgornjega herbta nad staro Budo in od spodnjega Blocksberga tje noter proti Štajarskem. Versté se z dolinami in razložni gričiki se vzdigujejo iz napetih planin.

Koj za terdnjavo, ki stoji na Blocksberg-u ravno pri Donavi, se odpre nekaj višja dolina, pa se kmali spet vzdigne hrib „Schwabenberg“, ravno Donavi nasproti noter za našim mestom. Hrib ima precej dolg greben, ki derži proti večeru; na njem se vidijo tam, kjer se prvič enmalo poravná, lepe pohištva obdane od sadnega drevja in od bogatih vinogradov, ki se stegujejo noter doli do predmestij. Po herbtu tega hriba gredé se pride do okroglega kucla, ki